

EDUKACJA I WYCHOWANIE

Uwagi ogólne

1. Z dniem 1 IX 1999 r. rozpoczęto wprowadzanie reformy ustroju szkolnego, której zasady reguluje ustawa z dnia 8 I 1999 r. - Przepisy wprowadzające reformę ustroju szkolnego (Dz. U. Nr 12, poz. 96) z późniejszymi zmianami.

W wyniku wdrażania nowego systemu edukacji:

- w roku szkolnym 1999/2000 w miejsce 8-letnich szkół podstawowych powstały 6-letnie szkoły podstawowe i 3-letnie gimnazja, w których nauka jest obowiązkowa; w związku z powyższym od roku szkolnego 2001/02 nie przeprowadza się naboru do klas pierwszych szkół ponadpodstawowych dla młodzieży, tj. zasadniczych (zawodowych) i średnich ogólnokształcących oraz zawodowych - na podbudowie programowej klasy VIII szkoły podstawowej,
- w roku szkolnym 2002/03 zaczął funkcjonować system szkół ponadgimnazjalnych, obejmujący: 2-3-letnie zasadnicze szkoły zawodowe, 3-letnie licea ogólnokształcące, 3-letnie licea profilowane i 4-letnie technika oraz w roku szkolnym 2004/05 - dla absolwentów zasadniczych szkół zawodowych - 2-letnie uzupełniające licea ogólnokształcące i 3-letnie technika uzupełniające; ponadto do szkół ponadgimnazjalnych zalicza się od roku szkolnego 2003/04 szkoły artystyczne dające uprawnienia zawodowe oraz od roku szkolnego 2004/05 - 3-letnie ponadgimnazjalne specjalne szkoły przysposabiające do pracy.

2. W związku ze stopniowym wprowadzaniem reformy ustroju szkolnego, obok szkół ponadgimnazjalnych do roku szkolnego 2004/05, a w przypadku techników - do roku szkolnego 2005/06 działały również szkoły ponadpodstawowe dla młodzieży oraz ich oddziały będące w strukturze szkół ponadgimnazjalnych; nadal działają - do zakończenia cyklu kształcenia - szkoły ponadpodstawowe dla dorosłych oraz ich oddziały.

W obecnej edycji Rocznika dane dotyczące **szkół ponadgimnazjalnych** (dla absolwentów gimnazjum) **podaje się łącznie ze szkołami ponadpodstawowymi** (dla absolwentów 8-letniej szkoły podstawowej), przy czym prezentowane dane, jeśli nie zaznaczono inaczej, dotyczą:

- w roku szkolnym 2000/01 - szkół ponadpodstawowych: zasadniczych (zawodowych), liceów ogólnokształcących i średnich zawodowych,

EDUCATION

General notes

1. On 1 IX 1999 the introduction of school system's reform was initiated, the rules of which were regulated by the Law of 8 I 1999 - Regulations introducing the reform of school system (Journal of Laws No. 12, item 96) with later amendments.

As a result of introduction of new education system:

- in 1999/2000 school year instead of 8-year primary schools, 6-year primary schools and 3-year lower secondary schools were established, education in which was compulsory; due to this since 2001/02 no enrolment will have been carried out to first grades of upper secondary (post-primary) schools for youth, i.e. basic vocational schools and general secondary and vocational schools - on the programme basis of 8th grade primary school,
- in 2002/03 school year a system of upper secondary schools, including: 2-3-year basic vocational schools, 3-year general secondary schools, 3-year specialized secondary schools, and 4-year technical secondary schools and in 2004/05 for graduates of basic vocational schools - 2-year supplementary general secondary schools and 3-year supplementary technical secondary schools; moreover, upper secondary schools since 2003/04 school year cover art schools leading to professional certification and since 2004/05 school year - 3-year special upper secondary job-training schools.

2. In connection with gradual introduction of school system's reform, besides upper secondary schools until 2004/05 (and in the case of technical secondary schools - until 2005/06 school year) there were also upper secondary (post-primary) schools for youth and their sections in upper secondary schools structure; upper secondary (post-primary) schools for adults and their sections are still operating until the end of their educational cycle.

In the present issue of the Yearbook the data concerning **upper secondary schools** (for graduates of lower secondary school) include **upper secondary (post-primary) schools** (for graduates of 8-year primary school), and the presented data - unless otherwise stated - concern:

- for school year 2000/01 - the following upper secondary (post-primary) schools: basic vocational schools, general secondary schools and vocational secondary schools,

- w roku szkolnym 2005/06 - szkół ponadgimnazjalnych, z wyjątkiem techników dla młodzieży i szkół dla dorosłych podawanych łącznie ze szkołami ponadpodstawowymi i ich oddziałami,

- w roku szkolnym 2006/07 - szkół ponadgimnazjalnych, z wyjątkiem szkół dla dorosłych podawanych łącznie ze szkołami ponadpodstawowymi i ich oddziałami.

3. Prezentowane w dziale dane dotyczą: wychowania przedszkolnego, szkół dla dzieci i młodzieży, policealnych, wyższych oraz szkół dla dorosłych.

4. Dane obejmują szkoły i placówki prowadzone przez jednostki administracji centralnej (rządowej), jednostki samorządu terytorialnego (gminy, powiaty i województwa) oraz inne osoby prawne i fizyczne.

5. Szkoły (z wyjątkiem szkół wyższych) i placówki mogą być publiczne, niepubliczne o uprawnieniach szkoły publicznej i niepubliczne. Szkoła niepubliczna może uzyskać uprawnienia szkoły publicznej, jeśli realizuje minimum programowe oraz stosuje zasady klasyfikowania i promowania uczniów ustalone przez Ministra Edukacji Narodowej, umożliwiające uzyskanie świadectw lub dyplomów państwowych. Jednostki administracji centralnej (rządowej), jednostki samorządu terytorialnego mogą prowadzić tylko szkoły publiczne. Szkoły podstawowe i gimnazja mogą być tylko publiczne lub niepubliczne o uprawnieniach szkoły publicznej.

Szkoły wyższe publiczne i niepubliczne (do roku szkolnego 2004/05 określone jako szkoły państwowe i niepaństwowe) od roku szkolnego 2005/06 działają na podstawie ustawy z dnia 27 lipca 2005 r. - Prawo o szkolnictwie wyższym (Dz. U. Nr 164, poz. 1365) z późniejszymi zmianami. Uczelnie niepubliczne tworzone są na podstawie zezwolenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego.

Wyższe szkoły zawodowe są to uczelnie zawodowe, które były tworzone do 2005 r. na mocy ustawy z dnia 26 czerwca 1997 r. o wyższych szkołach zawodowych (Dz. U. Nr 96, poz. 590) z późniejszymi zmianami. Uczelnie te obecnie działają w oparciu o ustawę Prawo o szkolnictwie wyższym z dnia 27 lipca 2005 r. (Dz. U. Nr 164, poz. 1365) z późniejszymi zmianami.

6. Szkoły dla dzieci i młodzieży obejmują:

1) szkoły podstawowe (łącznie ze specjalnymi), spośród których wyróżnia się:

a) szkoły sportowe i mistrzostwa sportowego (bez szkół specjalnych),

- for school year 2005/06 - upper secondary schools, except for technical secondary schools for youth and schools for adults presented jointly with upper secondary (post-primary) schools and their sections,

- for school year 2006/07 - upper secondary schools, except for schools for adults presented jointly with upper-secondary (post-primary) schools and their sections.

3. Data presented in the chapter are related to: pre-primary education, schools for children and youth, post-secondary schools, tertiary education and schools for adults.

4. Data include schools and establishments managed by central (government) entities and local self-government entities (gminas, powiats and voivodships), as well as by other legal and natural persons.

5. Schools (with the exception of higher education institutions) and establishments may be public, non-public with the competence of a public school and non-public. A non-public school can obtain the competence of a public school, if it implements the programme minimum as well as applies the principles of classifying and promoting pupils and students as established by the Ministry of National Education, allowing students to obtain state certificates or diplomas. Central (government) entities and local self-government entities can only administer public schools. Primary schools and lower secondary schools can be public schools, or non-public schools with the competence of public schools.

Public and non-public higher education institutions (until 2004/05 school year referred to as state and non-state) since 2005/06 school year operate on the basis of the Higher Education Act dated 27 July 2005 (Journal of Laws No. 164, item 1365) with later amendments. Higher education institutions are established on the basis of the permission of the Minister of Science and Tertiary Education.

Higher Vocational Schools are vocational schools which were established until 2005 under the Law dated 26 June 1997 on Higher Vocational Schools (Journal of Laws No 96, item 590) with later amendments. These higher schools are acting now on the basis of the Higher Education Act of 27 July 2005 (Journal of Laws No. 164, item 1365) with later amendments.

6. Schools for children and youth include:

1) primary schools (including special schools), of which:

a) sports schools and athletic schools (excluding special schools),

- b) szkoły filialne (bez szkół specjalnych),
- c) „małe szkoły” (bez szkół specjalnych), organizowane od roku szkolnego 2001/02, prowadzące klasy I-III dla uczniów, którzy mają utrudniony dostęp do szkół (głównie ze względu na znaczną odległość od miejsca zamieszkania),
- d) szkoły artystyczne (bez szkół specjalnych), realizujące jednocześnie program szkoły podstawowej.
- Z dniem 1 IX 2004 r. wprowadzono obowiązek odbycia rocznego przygotowania przedszkolnego przez dzieci w wieku 6 lat w oddziałach przedszkolnych przy szkołach podstawowych i przedszkolach (łącznie ze specjalnymi); do roku szkolnego 2003/04 dzieci miały prawo do rocznego przygotowania przedszkolnego;
- 2) gimnazja (łącznie ze specjalnymi), spośród których wyróżnia się:
- a) szkoły sportowe i mistrzostwa sportowe (bez szkół specjalnych),
- b) filie gimnazjów (bez szkół specjalnych) - tylko w roku szkolnym 2000/01,
- c) szkoły przysposabiające do pracy na podstawie programowej VI klasy szkoły podstawowej;
- 3) zasadnicze szkoły zawodowe;
- 4) licea ogólnokształcące;
- 5) uzupełniające licea ogólnokształcące - od roku szkolnego 2004/05;
- 6) licea profilowane - od roku szkolnego 2002/03;
- 7) technika, ujmujące w przypadku szkół ponadpodstawowych - średnie szkoły zawodowe (technika, licea zawodowe i techniczne);
- 8) technika uzupełniające - od roku szkolnego 2004/05;
- 9) szkoły artystyczne dające uprawnienia zawodowe (bez szkół specjalnych);
- 10) szkoły ponadgimnazjalne specjalne przysposabiające do pracy - od roku szkolnego 2004/05.
- b) branch schools (excluding special schools),
- c) "small schools" (excluding special schools) organized since 2001/02 school year, comprising grades I-III for children who have limited access (primarily due to distance from place of residence),
- d) art schools (excluding special schools) simultaneously conducting a primary school programme.
- Since 1 IX 2004 an obligatory 1 year pre-primary education has been introduced for children at the age of 6 in pre-primary sections of primary schools and nursery schools (including special schools and special nursery schools); until school year 2003/2004 children had a right to receive 1 year pre-primary education;
- 2) lower secondary schools (including special schools), of which:
- a) sports schools and athletic schools (excluding special schools),
- b) lower secondary branch schools (excluding special schools) - only in 2000/01 school year,
- c) job-training schools on the basis of 6th grade of primary school;
- 3) basic vocational schools,
- 4) general secondary schools
- 5) supplementary general schools - since 2004/05 school year;
- 6) specialized secondary schools - since 2002/03 school year;
- 7) technical secondary schools, in case of upper secondary (post-primary) schools including vocational secondary schools (technical secondary schools, vocational secondary schools and general-technical secondary schools);
- 8) supplementary technical schools - since 2004/05 school year;
- 9) art schools leading to professional certification (excluding special schools);
- 10) special upper secondary job-training schools - since 2004/05 school year.

7. Szkoły policealne - kształcące w formie dziennej, wieczorowej lub zaocznej - obejmują:

- 1) policealne szkoły zawodowe (1-, 2- lub 3-letnie), łącznie ze szkołami specjalnymi;
- 2) nauczycielskie kolegia języków obcych oraz kolegia nauczycielskie (w których absolwen-

7. Post-secondary schools - educating in day, evening or weekend form include:

- 1) post-secondary vocational schools (1-, 2- or 3-year), including special schools;
- 2) foreign language teacher training colleges as well as teacher training colleges (in which

tom nie nadaje się tytułu licencjata; bez szkół specjalnych) prowadzone przez wydziały edukacji wojewódzkich urzędów marszałkowskich;

- 3) kolegia pracowników służb społecznych (3-letnie) - od roku szkolnego 2005/06.

8. Ustawa z dnia 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym przekształciła studia prowadzone w systemie dziennym w studia stacjonarne, a studia wieczorowe, zaoczne i eksternistyczne w studia niestacjonarne.

Informacje z zakresu szkół wyższych:

- 1) podano łącznie z nauczycielskimi kolegiami języków obcych, w których absolwentom nadaje się tytuł licencjata;
- 2) obejmują cudzoziemców studiujących w Polsce;
- 3) nie obejmują Polaków studiujących za granicą.

Studentów i absolwentów wykazano zgodnie z siedzibą poszczególnych szkół wyższych łącznie z filiami i zamiejscowymi podstawowymi jednostkami organizacyjnymi (do 2004 r. określone jako filie, wydziały i instytuty zamiejscowe), zamiejscowymi ośrodkami dydaktycznymi oraz punktami konsultacyjnymi. Dane nie obejmują szkół resortu obrony narodowej oraz szkół resortu spraw wewnętrznych i administracji.

9. Szkoły dla dorosłych kształcące w formie dziennej i wieczorowej oraz zaocznej obejmują:

- 1) szkoły podstawowe dla dorosłych oraz do roku szkolnego 2000/01 - podstawowe studium zawodowe;
- 2) gimnazja dla dorosłych oraz w roku szkolnym 2000/01 - podstawowe studium zawodowe;
- 3) zasadnicze szkoły zawodowe dla dorosłych;
- 4) licea ogólnokształcące dla dorosłych;
- 5) uzupełniające licea ogólnokształcące dla dorosłych - od roku szkolnego 2004/05;
- 6) licea profilowane dla dorosłych - od roku szkolnego 2002/03;
- 7) technika dla dorosłych, ujmujące w przypadku szkół ponadpodstawowych - średnie szkoły zawodowe (technika i licea zawodowe oraz do roku szkolnego 2000/01 - średnie studium zawodowe);
- 8) technika uzupełniające dla dorosłych - od roku szkolnego 2004/05.

10. Szkoły specjalne organizowane są dla dzieci i młodzieży ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, w tym dla młodzieży niepełnosprawnej. Kształcenie może być realizowane

graduates do not receive title of licentiate; excluding special schools) conducted by education departments of voivodship marshals' offices;

- 3) *colleges of social work (3-year) - since 2005/06 school year.*

8. *The Higher Education Act dated 27 July 2005 transformed day system studies into intramural studies, and evening, weekend and extramural studies into non-intramural studies.*

Data regarding tertiary education:

- 1) *include foreign language teacher training colleges in which graduates receive the title of licentiate;*
- 2) *include foreigners studying in Poland;*
- 3) *do not include Poles studying abroad.*

Data on students and graduates are given according to the seat of particular higher education institutions including sections as well as branch departments and institutes, didactic branch centers as well as consultative points. Data do not include academies of the Ministry of National Defence and academies of the Ministry of the Interior and Administration.

9. Schools for adults educating in day and evening as well as weekend form include:

- 1) *primary schools for adults as well as until 2000/01 school year - primary vocational extramural studies;*
- 2) *lower secondary schools for adults as well as in 2000/01 school year - primary vocational extramural studies;*
- 3) *basic vocational schools for adults;*
- 4) *general secondary schools for adults;*
- 5) *supplementary general schools for adults - since 2004/05 school year;*
- 6) *specialized secondary schools for adults - since 2002/03;*
- 7) *technical secondary schools for adults, in case of upper secondary (post-primary) schools including vocational secondary schools (technical secondary and vocational secondary schools and until 2000/01 school year - secondary vocational extramural studies);*
- 8) *supplementary technical schools for adults - since 2004/05 school year.*

10. Special schools are organized for handicapped children and youth with special educational needs. Education may be conducted within the school system or individually. Special educa-

w systemie szkolnym lub w formie indywidualnej. Kształcenie specjalne odbywa się w funkcjonujących samodzielnie szkołach specjalnych, w szkołach ogólnodostępnych (w których tworzone są oddziały specjalne lub klasy integracyjne, ogólnodostępne, terapeutyczne i wyrównawcze) oraz w specjalnych ośrodkach szkolno-wychowawczych lub zakładach opieki zdrowotnej.

11. Specjalne ośrodki szkolno-wychowawcze są to placówki dla dzieci i młodzieży niepełnosprawnej w wieku 3 lat i więcej, które z racji niepełnosprawności nie mogą uczęszczać do przedszkola lub szkoły.

12. Młodzieżowe ośrodki wychowawcze przeznaczone są dla młodzieży niedostosowanej społecznie. Zadaniem ośrodków jest eliminowanie przyczyn i przejawów niedostosowania społecznego oraz przygotowanie wychowanków do samodzielnego życia, zgodnie z normami prawnymi i społecznymi.

13. Ośrodki rewalidacyjno-wychowawcze są placówkami umożliwiającymi dzieciom i młodzieży z upośledzeniem umysłowym w stopniu głębokim realizację obowiązku szkolnego poprzez uczestnictwo w zajęciach rewalidacyjno-wychowawczych.

14. Dane o nauczycielach akademickich dotyczą zatrudnionych na stanowiskach: profesora, docenta, adiunkta, asystenta oraz zatrudnionych na pozostałych stanowiskach dydaktycznych: starszego wykładowcy, wykładowcy, lektora, instruktora, z tym, że w przypadku wyższych szkół zawodowych nie występują stanowiska docenta i adiunkta. Od roku 2006 dane dotyczą również pracowników zatrudnionych na stanowiskach dyplomowanych bibliotekarzy i dyplomowanych pracowników dokumentacji i informacji naukowej.

Dane o nauczycielach akademickich do roku 2000 dotyczą pełnozatrudnionych, a od roku 2001 pełnozatrudnionych i niepełnozatrudnionych w przeliczeniu na pełnozatrudnionych. Nauczyciele zatrudnieni w więcej niż jednej szkole wykazani zostali w każdym miejscu pracy.

15. Placówki wychowania przedszkolnego są to placówki opiekuńczo-wychowawcze, przeznaczone dla dzieci w wieku od lat 3 do rozpoczęcia przez nie nauki w szkole podstawowej, zapewniające dzieciom opiekę oraz mające na celu przygotowanie ich do nauki w szkole.

Do placówek wychowania przedszkolnego zaliczono:

- przedszkola,
- oddziały przedszkolne przy szkołach podstawowych.

tion occurs in special schools operating independently, in mainstream schools (in which special departments or integration, mainstream, therapeutic and compensatory classes are established) as well as in special educational centres or health care institutions.

11. Special educational centres are facilities for handicapped children and youth, aged 3 and older who, for reasons of their disability, are not able to attend regular schools or nursery schools.

12. Youth education centres are intended for socially maladjusted youth. The goal of the centres is to eliminate the causes and manifestations of the social maladjustment as well as to prepare the young people for independent life, compliant with legal and social norms.

13. Rehabilitation-education centres are facilities making it possible for children and youth with a mental retardation-profound to meet their obligation to receive an education through participating in rehabilitation-education classes.

14. Data regarding academic teachers concern the positions: professor, assistant professor, tutor and assistant as well as other didactic positions: senior lecturer, lecturer, lector, instructor, however, the positions assistant professor and tutor do not occur in higher vocational schools. Since 2006 data concern also people employed on the positions of certified librarians and certified employees working on documentation and scientific information.

Until 2000 data regarding academic teachers concern full-time employees and since 2001 full-time employees and part-time employees calculated as full-time employees. Teachers employed in more than one institution have been shown in all workplaces.

15. Pre-primary education establishments are care-education facilities, intended for children aged 3 or more until beginning by them education in primary school, provided children with care and aimed at preparing them to education in school.

Pre-primary education establishments include:

- nursery schools,
- pre-primary sections of primary schools.

16. Pomieszczenia szkolne nie obejmują pomieszczeń w szkołach specjalnych i w szkołach dla dorosłych.

17. Dane dotyczące:

- 1) wychowania przedszkolnego oraz szkół (poza szkołami wyższymi) podano według stanu na początku roku szkolnego; dane o absolwentach - na koniec roku szkolnego;
- 2) szkół wyższych - prezentuje się według stanu w dniu 30 XI, dane o absolwentach dotyczą liczby wydanych dyplomów ukończenia studiów wyższych; absolwenci wykazani są z poprzedniego roku szkolnego (np. dla roku szkolnego 2005/06 absolwenci z roku szkolnego 1 X 2004 - 30 IX 2005); do roku szkolnego 2000/01 wykazywani byli w roku kalendarzowym.

18. Absolwenci eksterni występują wyłącznie w szkołach policealnych i dla dorosłych oraz do roku szkolnego 2004/05 - w szkołach wyższych.

19. Internat to placówka opiekuńczo-wychowawcza przeznaczona dla młodzieży uczęszczającej do szkół ogólnokształcących i zawodowych zlokalizowanych poza stałym miejscem zamieszkania. Bursa to międzyszkolna placówka pełniąca funkcję internatu.

20. Zadaniem wychowania pozaszkolnego jest stwarzanie młodzieży warunków sprzyjających rozwijaniu zainteresowań i uzdolnień oraz rekreacji i wypoczynku w czasie wolnym od zajęć szkolnych.

Do placówek **wychowania pozaszkolnego** zaliczono: pałace młodzieży, młodzieżowe domy kultury, ogniska pracy pozaszkolnej, międzyszkolne ośrodki sportowe i inne placówki publiczne i niepubliczne.

21. Dane statystyczne pochodzą z badań pełnych, realizowanych przez Główny Urząd Statystyczny na formularzach o symbolu „S”. Od roku szkolnego 2003/04 na sprawozdaniach tego typu brak informacji na temat zatrudnionych nauczycieli (nie dotyczy nauczycieli akademickich). Informację tę można pozyskać ze sprawozdań realizowanych przez Ministerstwo Edukacji Narodowej.

16. *Classrooms do not include classrooms in special schools and in schools for adults.*

17. *Data regarding:*

- 1) *pre-primary education as well as schools (excluding higher education institutions), concern the beginning of the school year; data concerning graduates - the end of the school year;*
- 2) *tertiary education are presented as of 30 XI, data regarding graduates concern the number of diplomas issued at the end of studies; graduates are shown from the previous school year (e.g., for 2005/06 school year, graduates from 1 X 2004 - 30 IX 2005 school year); until 2000/01 school year graduates were shown according to the calendar year.*

18. Extramural graduates occur only in post-secondary schools and schools for adults as well as until 2004/05 school year - tertiary education.

19. A boarding school is a foster and educational facility designated for youth attending general and vocational schools located outside their place of permanent residence. A dormitory is an inter-school facility serving as a boarding school.

20. Extracurricular education offers young people favorable conditions to develop interests and aptitudes, and provides recreation and rest during timetable free time.

Extracurricular education institutions include: youth centres, youth community centres, extracurricular interest groups, inter-school sport centres and other public and non-public institutions.

21. *Statistical data originate from full polls realized by Central Statistical Office on forms with symbol “S”. There is no information about teacher employment (does not concern academic teachers) on this type of reports since 2003/04 school year. Such information may be received from reports realized by the Ministry of National Education.*